

2 november 2022

8^e flitspeiling *Oekraïne* – *1/2 november 2022*

In opdracht van de NCTV

Introductie

Aanleiding

De Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid (NCTV) heeft I&O Research gevraagd om een zevende flitspeiling uit te voeren naar het beeld dat Nederlanders hebben van de situatie in Oekraïne, hoeveel zorgen ze zich maken, de steun voor sancties, en hoe ze de informatie omtrent de Oekraïense situatie inschatten. I&O Research voerde hiervoor een peiling uit die liep van dinsdag 1 november 10:00 uur tot woensdag 2 november 10:00 uur. De eerste flitspeiling is uitgevoerd op 24 februari 2022.

Uitvoering onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder 1.148 Nederlanders van 18 jaar en ouder, die lid zijn van het I&O Research Panel. Dit is ruim voldoende om op basis van de resultaten betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Er zijn 3.000 personen benaderd voor dit onderzoek. De respons op dit onderzoek bedraagt 38 procent.

Op de data is een weging (op randtotalen) toegepast op de achtergrondkenmerken: leeftijd, geslacht, opleiding, migratieachtergrond, stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021 en regio (op basis van de Nielsen 4-indeling). De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee komen de verhoudingen in de steekproef op deze achtergrondkenmerken overeen met de werkelijke verhoudingen onder de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder.

- In de tekst worden alleen significante verschillen tussen de peilingen benoemd.
- In sommige gevallen tellen percentages niet op tot het totaal of tot meer dan 100 procent. Dit komt door afrondingsverschillen.
- Bij sommige vragen waren meerdere antwoorden mogelijk. Dit staat bij de uitkomsten vermeld.
- De meeste vragen zijn aan alle respondenten voorgelegd. Waar de percentagebasis anders is, is dit bij de figuur vermeld.
- In de rode kaders staan significante verschillen genoemd tussen de verschillende gebieden van Nederland: de drie grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag), het westen exclusief de drie grote steden (Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht), het noorden (Groningen, Friesland en Drenthe), het oosten (Overijssel, Gelderland en Flevoland) en het zuiden (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg).
- Bij enkele vragen is in de vraagstelling (licht) gewijzigd. In de meeste gevallen betreft dit een wijziging in bewoording (van “situatie in Oekraïne” naar “oorlog in Oekraïne”). Wanneer – als gevolg van de wijzigingen – een zuivere vergelijking van de resultaten met de voorgaande metingen niet meer mogelijk is, is dat bij de betreffende vraag vermeld door middel van een voetnoot. Voor een uitgebreide toelichting per voetnoot, zie sheet 20.

Algemene zorgen en zorgen over de oorlog in Oekraïne

Nederlanders is de open vraag gesteld: 'Wanneer je denkt aan gebeurtenissen met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland, waarover maak je je dan zorgen?'

Uit de antwoorden op deze vraag blijken zorgen over de oorlog in Oekraïne een belangrijke rol te spelen. Deze zorgen uiten zich bijvoorbeeld in een mogelijke escalatie en een nucleaire oorlog. Ook de gevolgen van de oorlog dichterbij huis, baren mensen zorgen, zoals inflatie en duurdere prijzen voor gas en energie.

Andere onderwerpen die Nederlanders noemen:

- Cyberdreigingen en daadwerkelijke cyberaanvallen op o.a. infrastructuur;
- aanslagen/terrorisme;
- migratie/asielzoekers;
- verharding samenleving/ gebrek aan tolerantie;
- milieu/klimaat;
- Extremisme, polarisatie en complottheorieën en –denkers.

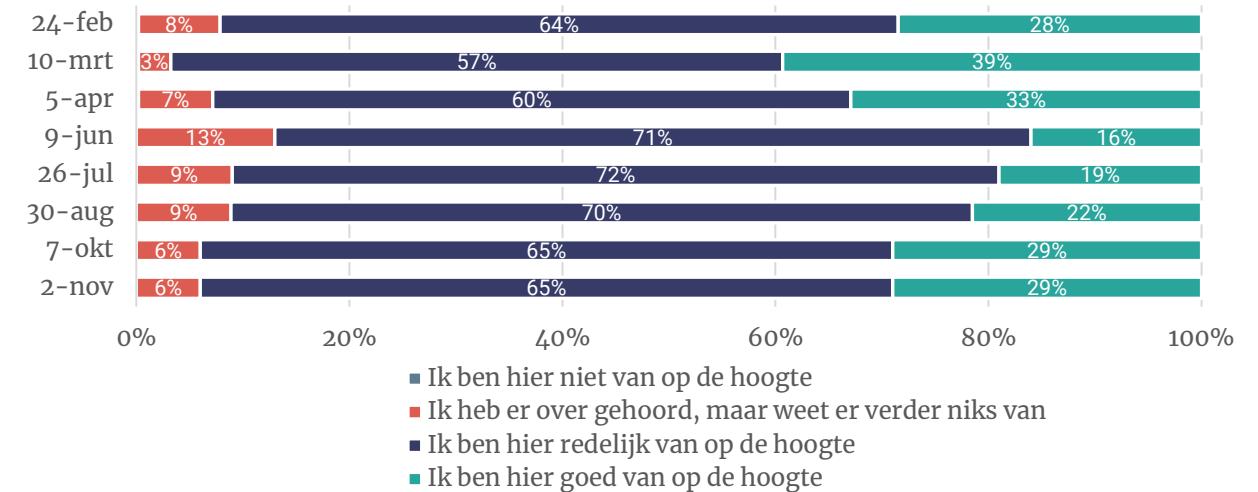
Drie op de tien (29%) Nederlanders zijn – naar eigen zeggen – goed op de hoogte van de situatie in Oekraïne en twee derde (65%) is hier redelijk van op de hoogte. Deze percentages zijn ten opzichte van de laatste meting van 7 oktober gelijk gebleven. In de periode maart-april was het aandeel Nederlanders dat goed op de hoogte was van de situatie hoger dan nu maar in de periode juni-augustus juist lager dan nu.

Dat Nederlanders zich zorgen maken over de oorlog in Oekraïne blijkt ook uit figuur 2. Vier op de tien (42%) maken zich (heel) veel zorgen over de situatie in Oekraïne. In de meting van 10 maart lag het deel van de Nederlanders dat zich (heel) veel zorgen maakte het hoogst (49%). Hierna namen de zorgen weer af. Na de meting van 26 juli zijn deze weer toegenomen, van 31 procent naar 41 procent in 30 augustus. De uitkomsten van de huidige meting zijn in lijn met de 30 augustus meting.

- Een derde van de inwoners van de drie grote steden of elders uit het westen geven aan goed op de hoogte te zijn van de oorlog in Oekraïne. In het oosten ligt dit significant lager (19%). Acht procent van de inwoners van het oosten en negen van het noorden hebben wel iets over de oorlog gehoord, maar weten er niets van. Dit ligt hoger dan in de drie grote steden (1%).
- Inwoners van de drie grote steden het zuiden maken zich meer zorgen over de gevolgen van de oorlog in Oekraïne (41% maakt zich veel zorgen) dan inwoners van het noorden (24% maakt zich veel zorgen).

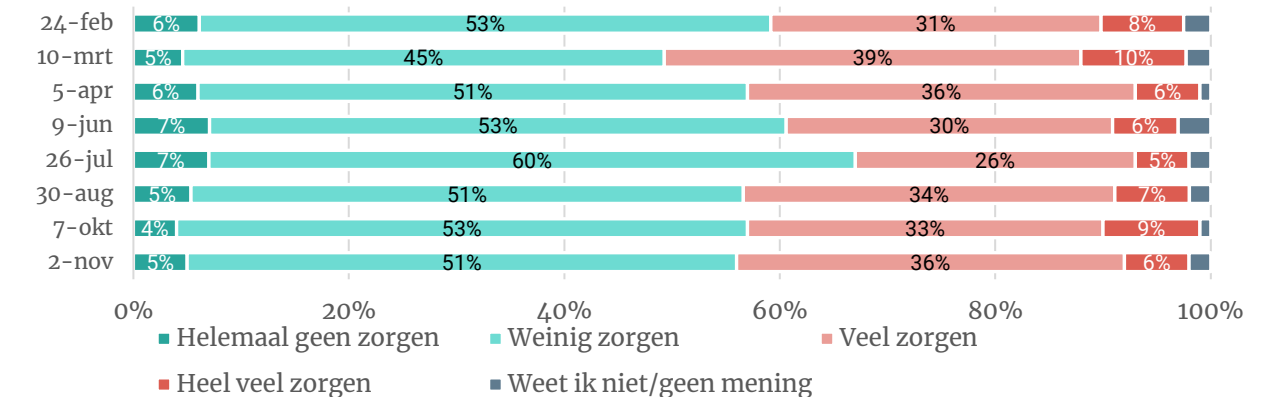
Figuur 1. In hoeverre ben je op de hoogte van de huidige oorlog in Oekraïne?

Basis: Alle Nederlanders n= 1.148

Figuur 2. In welke mate maak je je momenteel zorgen over de mogelijke gevolgen voor jezelf en je naasten als gevolg van de oorlog in Oekraïne?

Basis: Alle Nederlanders n= 1.148

Mogelijke gevolgen van de oorlog in Oekraïne (1)

Nederlanders is een lijst met zeventien mogelijke gevolgen van de situatie in Oekraïne voorgelegd, met daarbij de vraag hoe waarschijnlijk ze deze gevolgen vinden. Onderstaande tabel laat het percentage Nederlanders zien dat deze gevolgen (zeer) waarschijnlijk vindt, over de periode februari – november. De resultaten worden op de volgende pagina toegelicht.

De laatste kolom in de tabel geeft weer of er een significante ontwikkeling is tussen de meting van 7 oktober en 2 november.

- Betekent dat minder Nederlanders een gevolg als (zeer) waarschijnlijk zijn gaan zien.
- Betekent dat meer Nederlanders een gevolg als (zeer) waarschijnlijk zijn gaan zien.

Tabel 1. Hoe waarschijnlijk vind je onderstaande gevolgen? Percentage (zeer) waarschijnlijk Basis: Alle Nederlanders n=1.148

	24 feb	10 mrt	5 apr	9 juni	26 jul	30 aug	7 okt	2 nov	Ontwikkeling 7 okt – 2 nov
Verder stijgende prijzen van levensmiddelen ¹		93%	92%	87%	88%	90%	91%	91%	
Extra toestroom van vluchtelingen	83%	95%	95%	85%	88%	88%	88%	90%	
Verder stijgende gas- en energieprijzen ⁴	94%	97%	94%	91%	92%	93%	91%	89%	
Verder stijgende brandstofprijzen ²		96%	92%	91%	88%	89%	86%	87%	
Toename in het aantal mensen dat in armoede leeft ⁵					75%	84%	86%	82%	
Toenemende maatschappelijke spanningen ⁵					74%	79%	79%	79%	
Desinformatie en nepnieuws	76%	75%	73%	76%	76%	71%	71%	77%	
Tekort aan olie en olieproducten (bv. diesel) ⁶								76%	
Tekort aan gas	75%	69%	71%	64%	74%	75%	75%	72%	
Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer	83%	83%	75%	66%	68%	69%	76%	74%	
Verder stijgend woningtekort ⁵					69%	73%	63%	70%	
Cyberaanvallen ³		74%	70%	66%	61%	59%	64%	67%	
Tekort aan levensmiddelen	31%	45%	54%	46%	49%	53%	53%	52%	
Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bijvoorbeeld kerncentrale) ⁷		47%	38%	34%	34%	47%	55%	51%	
Het gebruik van een kernwapen in Oekraïne ⁶								37%	
Uitval van vitale processen	17%	21%	23%	33%	22%	25%	28%	25%	
Het gebruik van een kernwapen tegen Nederland ⁶								12%	

Mogelijke gevolgen van de oorlog in Oekraïne (2)

Net als in de voorgaande metingen vinden negen op de tien Nederlanders het (zeer) waarschijnlijk dat er verdere prijsstijgingen zullen komen. Dit geldt voor stijgende prijzen van levensmiddelen (91%), gas- en energieprijzen (89%) en brandstofprijzen (87%). Daarnaast is het aandeel dat denkt dat het (zeer) waarschijnlijk is dat de gas- en energieprijzen verder zullen stijgen gelijk aan de meting van 7 oktober en 9 juni, maar is het significant lager dan de andere metingen. Verder vinden negen op de tien Nederlanders het (zeer) waarschijnlijk dat er een extra toestroom van vluchtelingen ontstaat. Dit is stabiel gebleven sinds de meting van 26 juli, maar verschilt significant ten opzichte van de metingen daarvoor.

Minder inwoners denken dat het (zeer) waarschijnlijk is dat het aantal mensen dat in armoede leeft zal toenemen in vergelijking met de vorige meting (van 86% naar 82%). Dit ligt hiermee weer op het niveau van de meting van 30 augustus (84%).

Er zijn ook twee gebeurtenissen die Nederlanders waarschijnlijker zijn gaan vinden ten opzichte van de vorige meting. Dit geldt voor desinformatie en nepnieuws en het verder stijgend woningtekort. Tijdens de meting van 30 augustus en 7 oktober achtten zeven op de tien Nederlanders desinformatie en nepnieuws (zeer) waarschijnlijk als gevolg van de oorlog. Tijdens de meting van 2 november is dit driekwart van de inwoners (77%). Dit ligt nu weer op het niveau van de metingen tussen februari en juli. Verder vinden zeven op de tien het (zeer) waarschijnlijk er het woningtekort nog verder zal stijgen. Dit is met zeven procentpunt gestegen ten opzichte van de meting in oktober en is nu weer gelijk aan de meting in juli (69%) en augustus (73%).

- Acht op de tien inwoners (82%) van de drie grote steden vindt het (zeer) waarschijnlijk dat er gas tekorten zullen ontstaan. Significant hoger dan het aandeel in het noorden en het zuiden (beiden 66%). Een klein deel van de inwoners van het noorden (9%), het oosten (10%) en het zuiden (12%) vinden dit (zeer) onwaarschijnlijk. Dit ligt wel beduidend hoger dan het aandeel in de drie grote steden (1%).
- Net iets minder dan een kwart van de inwoners van het noorden (23%) achten een tekort aan levensmiddelen (zeer) onwaarschijnlijk. Significant hoger ten opzichte van de drie grote steden (10%).
- Acht op de tien inwoners van de drie grote steden vinden het (zeer) waarschijnlijk dat er cyberaanvallen plaats zullen vinden (79%). Dit is hoger dan het aandeel in het westen (65%) en het zuiden (63%).

Mogelijke gevolgen van de oorlog in Oekraïne (3)

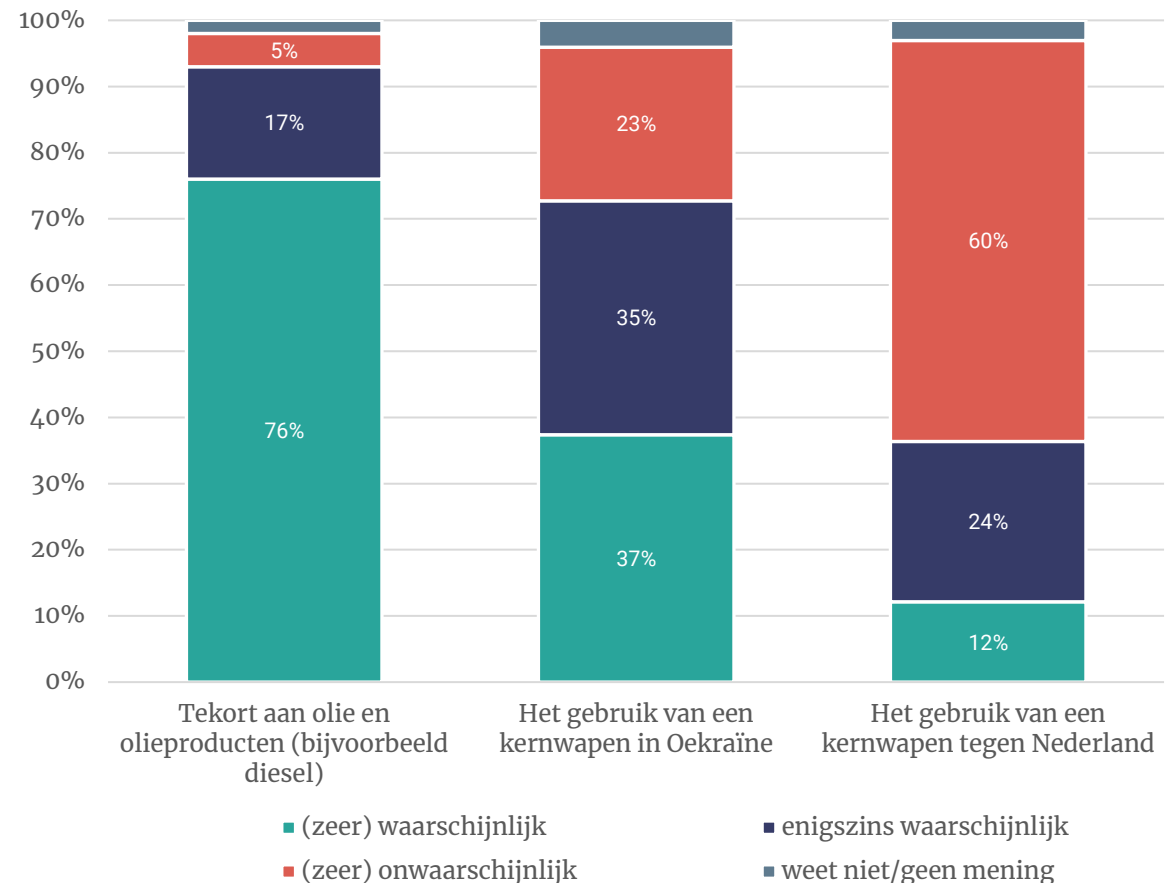
Bij de meting van 2 november voegden we nog enkele nieuwe gevolgen toe aan de vraag hoe waarschijnlijk Nederlanders de verschillende gevolgen vinden.

Driekwart (76%) van de Nederlanders vindt een tekort aan olie en olieproducten (zeer) waarschijnlijk. Net iets minder dan een op de vijf (17%) vindt het enigszins waarschijnlijk, vijf procent noemt het (zeer) onwaarschijnlijk.

Het gebruik van kernwapens in Oekraïne noemen bijna vier op de tien (zeer) waarschijnlijk (37%). Ruim een derde (35%) vindt het enigszins waarschijnlijk en net iets minder dan een kwart (23%) acht het (zeer) onwaarschijnlijk.

Het merendeel van de Nederlanders (60%) vindt het (zeer) onwaarschijnlijk dat er een kernwapen tegen Nederland gebruikt zal worden. Ruim een op de tien (12%) vindt dit (zeer) waarschijnlijk en een kwart (24%) noemt het enigszins waarschijnlijk.

Figuur 3. Hoe waarschijnlijk vind je onderstaande gevolgen? Percentage (zeer) waarschijnlijk
Basis: Alle Nederlanders n=1.148

Ernst van de gevolgen van de oorlog in Oekraïne (1)

Nederlanders kregen dezelfde lijst met zeventien mogelijke gevolgen van de situatie in Oekraïne voorgelegd met de vraag hoe ernstig ze deze gevolgen vinden. Onderstaande tabel laat het percentage Nederlanders zien dat deze gevolgen catastrofaal of zeer ernstig vindt, over de periode februari – oktober. De resultaten worden op de volgende pagina toegelicht.

De laatste kolom in de tabel geeft weer of er een significante ontwikkeling is tussen de meting van 7 oktober en 2 november.

- Betekent dat minder Nederlanders een gevolg als catastrofaal dan wel zeer ernstig zijn gaan zien.
- Betekent dat meer Nederlanders een gevolg als catastrofaal dan wel zeer ernstig zijn gaan zien.

Tabel 2. Hoe ernstig vind je onderstaande gevolgen? Percentage catastrofaal/zeer ernstig Basis: Alle Nederlanders n=1.148

	24 feb	10 mrt	5 apr	9 juni	26 jul	30 aug	7 okt	2 nov	Ontwikkeling 7 okt – 2 nov
Het gebruik van een kernwapen tegen Nederland ⁶								76%	
Uitval van vitale processen	57%	65%	64%	57%	59%	61%	65%	66%	
Het gebruik van een kernwapen in Oekraïne ⁶								54%	
Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bijvoorbeeld kerncentrale) ⁷		61%	54%	50%	46%	51%	55%	49%	
Toename in het aantal mensen dat in armoede leeft ⁵					41%	50%	50%	49%	
Verder stijgende gas- en energieprijzen ⁴	46%	48%	42%	44%	48%	56%	55%	48%	
Verder stijgende prijzen van levensmiddelen ¹		39%	39%	40%	43%	51%	48%	46%	
Tekort aan levensmiddelen	34%	42%	39%	39%	43%	46%	48%	45%	
Toenemende maatschappelijke spanningen ⁵					36%	46%	44%	44%	
Verder stijgend woningtekort ⁵					41%	49%	41%	40%	
Cyberaanvallen ³		40%	38%	35%	33%	35%	36%	39%	
Tekort aan gas	47%	39%	39%	36%	41%	47%	43%	37%	
Verder stijgende brandstofprijzen ²		39%	30%	41%	38%	43%	39%	37%	
Extra toestroom van vluchtelingen	21%	23%	29%	30%	37%	41%	36%	37%	
Tekort aan olie en olieproducten (bv. diesel) ⁶								37%	
Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer	26%	29%	26%	27%	25%	30%	33%	34%	
Desinformatie en nepnieuws	24%	26%	27%	26%	28%	29%	27%	31%	

Ernst van de gevolgen van de oorlog in Oekraïne (2)

Ruim driekwart van de Nederlanders ziet het gebruik van een kernwapen tegen Nederland als een zeer ernstig dan wel catastrofaal gevolg (76%). Het uitvallen van vitale processen wordt door twee derde gezien als zeer ernstig of catastrofaal. De helft van de inwoners noemt de gevolgen van een kernwapen in Oekraïne (54%), een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (49%), een toename in het aantal mensen dat in armoede leeft (49%) en verder stijgende gas- en energieprijzen (48%) zeer ernstig dan wel catastrofaal.

Er zijn wat schommelingen in de mate waarin Nederlanders de ernst van verschillende gebeurtenissen inschatten. Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne schatten mensen minder erg in dan tijdens de meting van 7 oktober (49% op 2 november, 55% op 7 oktober). Het beeld is nu weer gelijk aan de metingen van 9 juni (50%), 25 juli (46%) en 30 augustus (51%). Daarnaast is het aandeel dat de verder stijgende gas- en energieprijzen zeer ernstig of catastrofaal noemt (48%) gedaald ten opzichte van de meting van 30 augustus (56%) en 7 oktober (55%).

Een tekort aan gas vonden Nederlanders in de metingen van 24 februari (47%) en 30 augustus (47%) het meest ernstig. Deze zorgen waren in de meting van 7 oktober licht gedaald (43%) en zijn in de huidige meting weer verder afgenomen (37%).

Nederlanders zijn de gevolgen omtrent desinformatie en nepnieuws (31%) als erger gaan zien in vergelijking met de meting van 7 oktober (27%).

- De helft van de inwoners van het oosten vindt de gevolgen van verder stijgende prijzen zeer ernstig (46%). Dit ligt beduidend hoger dan in het westen (33%) en het noorden (29%).
- Een op de zeven inwoners van het noorden noemt de gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer beperkt (13%). In het oosten ligt dit beduidend lager (5%).
- Tien procent van de inwoners van de drie grote steden noemt de gevolgen van het gebruik van een kernwapen tegen Nederland aanzienlijk. Dit verschilt significant ten opzichte van het oosten (3%) en het zuiden (3%).
- De gevolgen van cyberaanvallen wordt door zeven procent van de inwoners van het westen, tien procent van het noorden en zeven procent van het zuiden als beperkt gezien. In het oosten ligt dit beduidend lager (2%).
- Een op de vijf (22%) inwoners van het westen vindt de gevolgen van de toenemende armoede aanzienlijk. Dit is significant hoger dan het aandeel in het oosten (10%). Inwoners van het oosten bestempelen de gevolgen vaker als 'zeer ernstig' (45%) in vergelijking met de inwoners van het westen (33%).

Ernst van de gevolgen van de oorlog in Oekraïne (3)

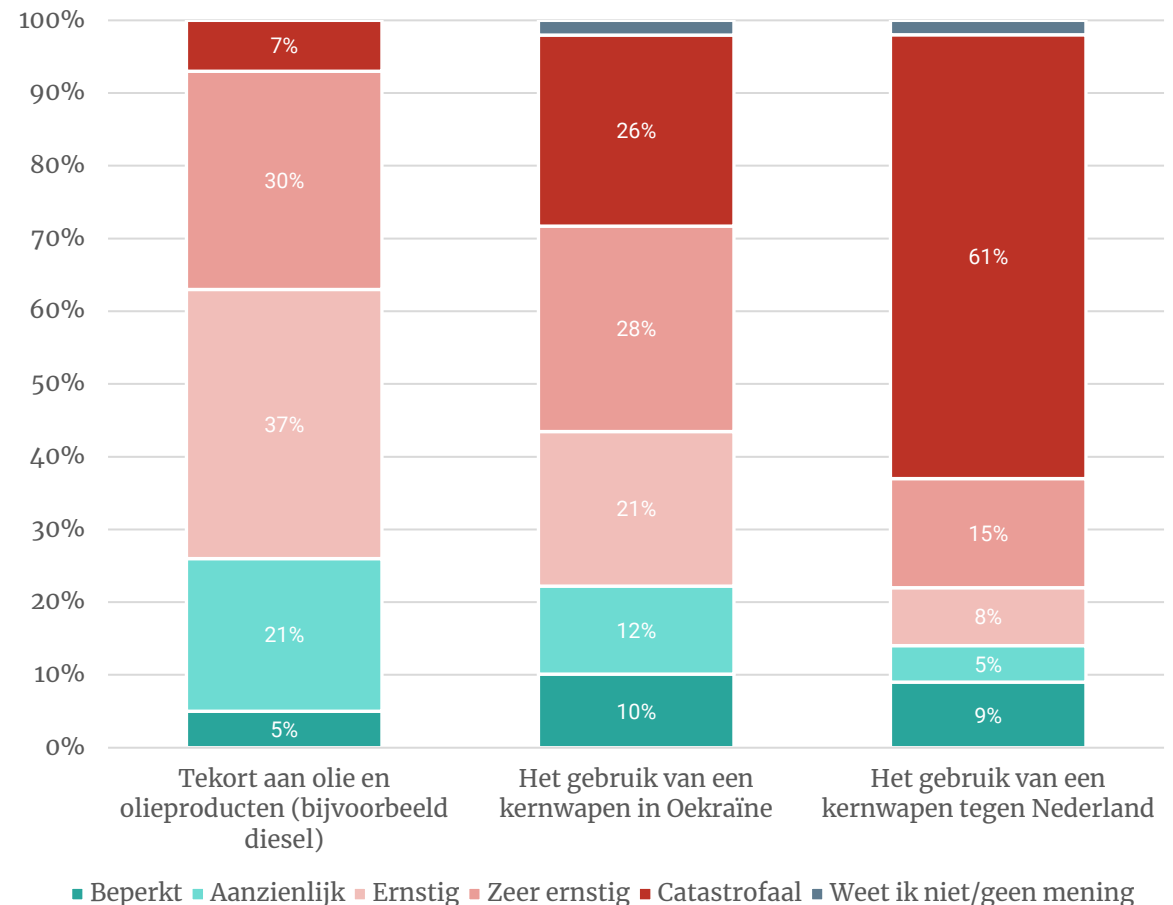
Bij de meting van 2 november voegden we nog enkele nieuwe gevolgen toe aan de vraag hoe ernstig Nederlanders de verschillende gevolgen vinden.

Het gebruik van een kernwapen tegen Nederland ziet 61 procent als catastrofaal, 15 procent noemt het zeer ernstig en acht procent vindt het ernstig. In totaal bestempelt een op de zeven de gevolgen hiervan als beperkt of aanzienlijk.

De gevolgen van een kernwapen in Oekraïne vindt een kwart (26%) catastrofaal. Bijna drie op de tien (28%) ziet dit als zeer ernstig. Een vijfde vindt deze gevolgen ernstig (21%) dan wel beperkt/aanzienlijk (22%).

Een tekort aan olie en olieproducten wordt door Nederlanders als 'minst' ernstig ingeschat. Zeven procent ziet deze gevolgen als catastrofaal. Drie op de tien (30%) denkt dat de gevolgen zeer ernstig zullen zijn. Ruim een derde (37%) vindt schat deze ernstig in. Ongeveer een kwart vindt de gevolgen van een tekort aan olie of olieproducten beperkt/aanzienlijk.

Figuur 4. Hoe ernstig vind je onderstaande gevolgen? Basis: Alle Nederlanders n=1.148***

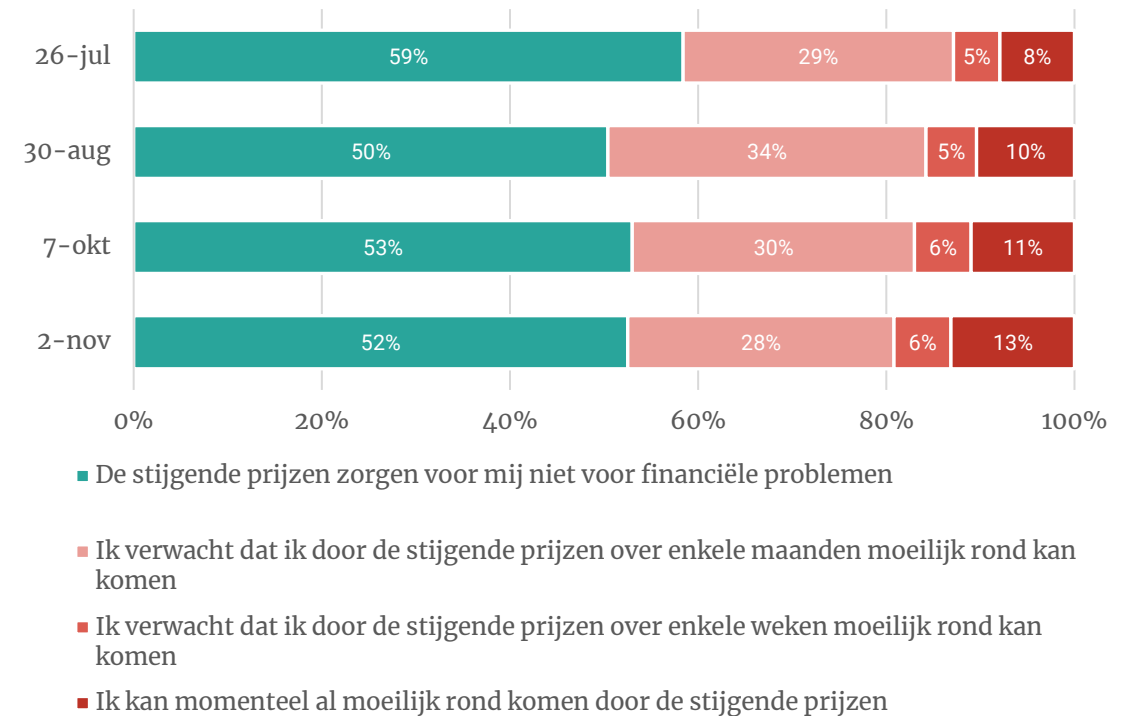

Financiële problemen

Ongeveer de helft van de Nederlanders zegt dat de stijgende prijzen voor hen niet zorgen voor financiële problemen (52%). Een derde ervaart nu nog geen financiële problemen, maar denkt wel over enkele weken of maanden moeilijk rond te kunnen komen (34%). Dertien procent kan nu al moeilijk rondkomen door de stijgende prijzen. Dat is gelijk aan de meting van 7 oktober en 30 augustus, maar hoger dan de meting van 26 juli.

De stellingen zijn ingeleid met: **“De oorlog in Oekraïne heeft de stijgende prijzen in Nederland verergerd. Dit kan leiden tot financiële problemen bij Nederlanders.”** Dit was een aanpassing ten opzichte van de inleiding in de meting van 30 augustus: **“De situatie in Oekraïne zorgt voor stijgende prijzen en kan leiden tot financiële problemen bij Nederlanders.”** Hierdoor is een volledig zuivere vergelijking tussen de metingen van 26 juli en 30 augustus en de huidige meting niet mogelijk.

Figuur 5. De oorlog in Oekraïne heeft de stijgende prijzen in Nederland verergerd, Dit kan leiden tot financiële problemen bij Nederlanders. Welke van de onderstaande omstandigheden geeft het beste jouw huidige situatie weer? Basis: Alle Nederlanders n=1.148

Toekomst oorlog in Oekraïne

Tijdens de meting van 30 augustus is voor het eerst gevraagd wat Nederlanders verwachten van het verdere verloop van de oorlog in Oekraïne. Tijdens de meting van 7 oktober is hier nog een antwoordoptie aan toegevoegd: “Ik verwacht dat de oorlog nog langere tijd zal voortduren, met veel militair geweld; niet alleen in Oekraïne, maar ook daarbuiten”.

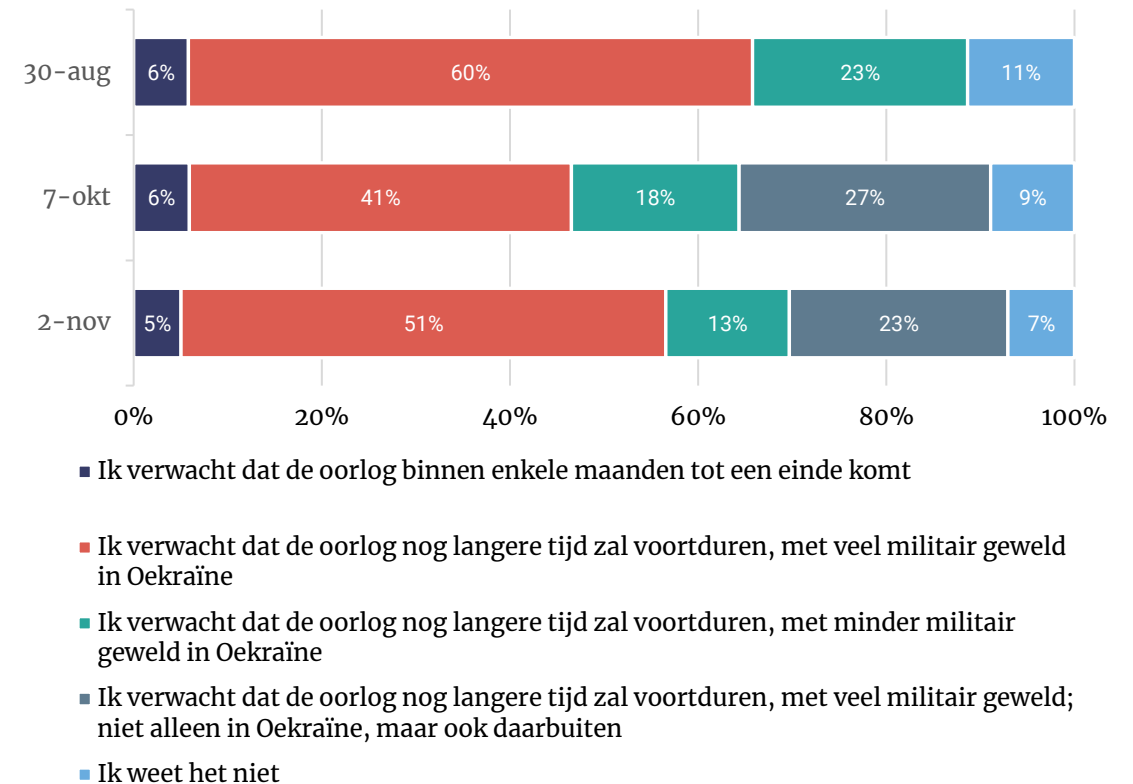
Door het toevoegen van deze antwoordmogelijkheid is een zuivere vergelijking van de uitkomst van deze metingen met de vorige meting van 30 augustus niet mogelijk.

Een ruime meerderheid (88%) denkt dat de oorlog nog langere tijd zal voortduren. Slechts vijf procent denkt dat de oorlog binnen enkele maanden zal eindigen.

De meeste Nederlanders hebben de verwachting dat de oorlog lang zal duren in combinatie met veel militair geweld (74%). De helft denkt dat het militair geweld in Oekraïne blijft (51%), dit is hoger dan de vorige meting (41%). Iets minder dan een kwart van de Nederlanders denkt dat er ook veel militair geweld buiten Oekraïne zal zijn (23%), dit aandeel is lager dan de vorige meting (27%).

Ruim een op de tien (13%) denkt dat de oorlog nog langere tijd zal voortduren, maar met minder geweld. Dit is lager dan de vorige meting (18%).

Figuur 6. De oorlog in Oekraïne is ruim een half jaar geleden gestart. Wat is jouw verwachting voor het verdere verloop? Basis: Alle Nederlanders n=1.148

Sancties tegen Rusland

Begin juni is voor het eerst gevraagd wat Nederlanders van de sancties tegen Rusland vinden, in relatie tot de stijging van de prijzen.

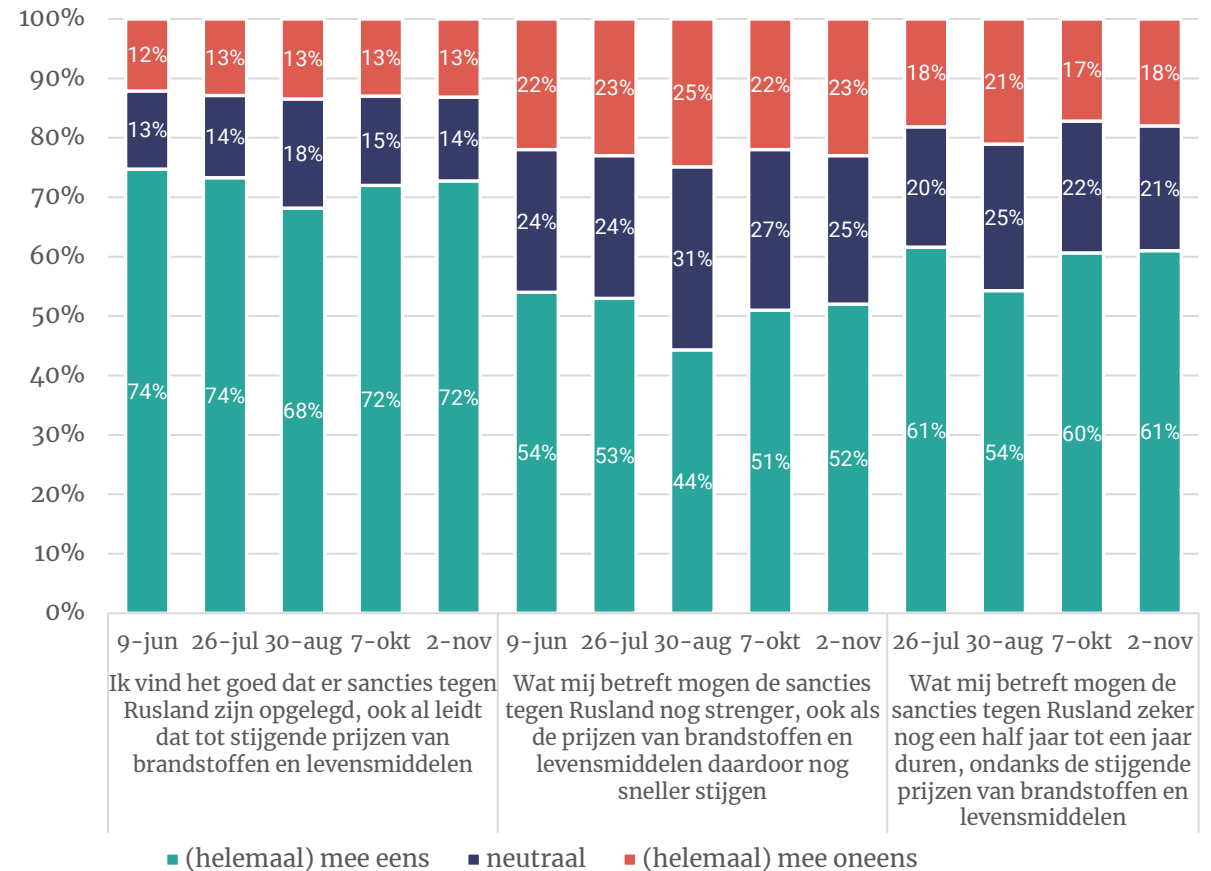
Zeven op de tien (72%) inwoners vinden het goed dat er sancties tegen Rusland zijn opgelegd, ook al leidt dat tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen. Een op de zeven is het hier (helemaal) mee oneens (13%). Dit is gelijk aan de vorige meting. In de meting van 30 augustus was een kleiner deel van de Nederlanders het hiermee eens (68%).

Van de helft van de Nederlanders (52%) mogen de sancties nog strenger. Dit is gestegen ten opzichte van de meting van 30 augustus (van 44% naar 52%), maar vergelijkbaar met de vorige meting (51%). Het aandeel dat het (helemaal) oneens is (23%) is gelijk gebleven sinds de meting van 9 juni.

In deze flitspeiling is voor de vierde keer gevraagd wat Nederlanders ervan zouden vinden als de sancties tegen Rusland nog een half jaar tot een jaar zouden duren, ondanks de stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen. Zes op de tien (61%) steunen voortzetting van de sancties. Dit is hoger dan in augustus en gelijk aan juli en oktober. Een vijfde (21%) is hier neutraal over. Tot slot is 18 procent het hier (helemaal) mee oneens, gelijk aan de meting van juli (18%), maar lager dan in augustus (21%).

Figuur 7. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?

Basis: Alle Nederlanders n=1.148

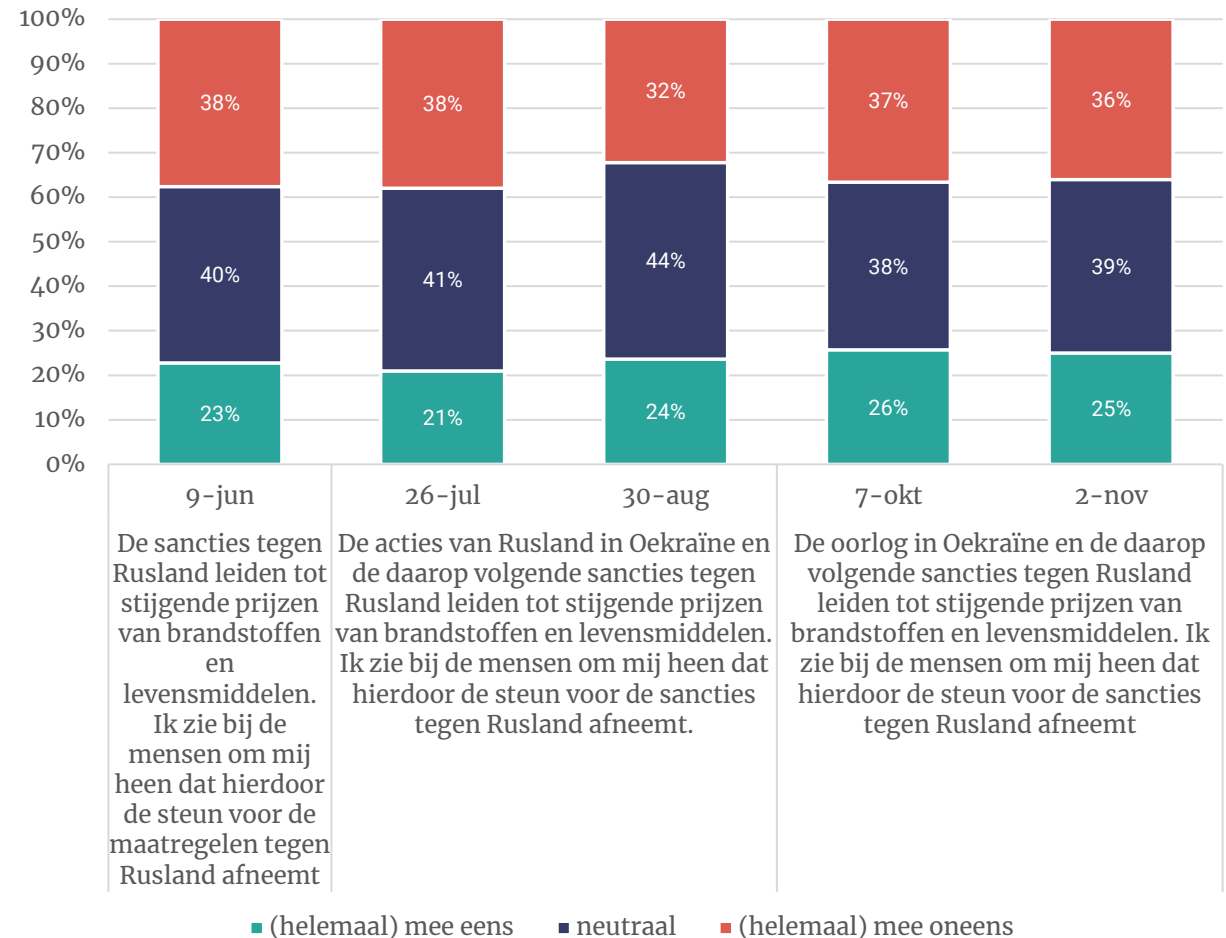

Steun in de omgeving voor sancties tegen Rusland

In de meting van 2 november en 7 oktober is gevraagd in hoeverre mensen in hun omgeving zien dat de steun voor de sancties tegen Rusland afneemt, doordat prijzen van brandstoffen en levensmiddelen stijgen. De vraagstelling is licht gewijzigd ten opzichte van de vorige metingen, waardoor zuivere vergelijking niet mogelijk is.

Een kwart van de Nederlanders ziet de steun voor de sancties tegen Rusland afnemen in hun omgeving afnemen (25%). Bijna vier op de tien (39%) is neutraal. Ruim een derde ziet geen afname van de steun in hun omgeving (36%). Dit is vergelijkbaar met de vorige meting.

Figuur 8. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stelling?
Basis: Alle Nederlanders n=1.148

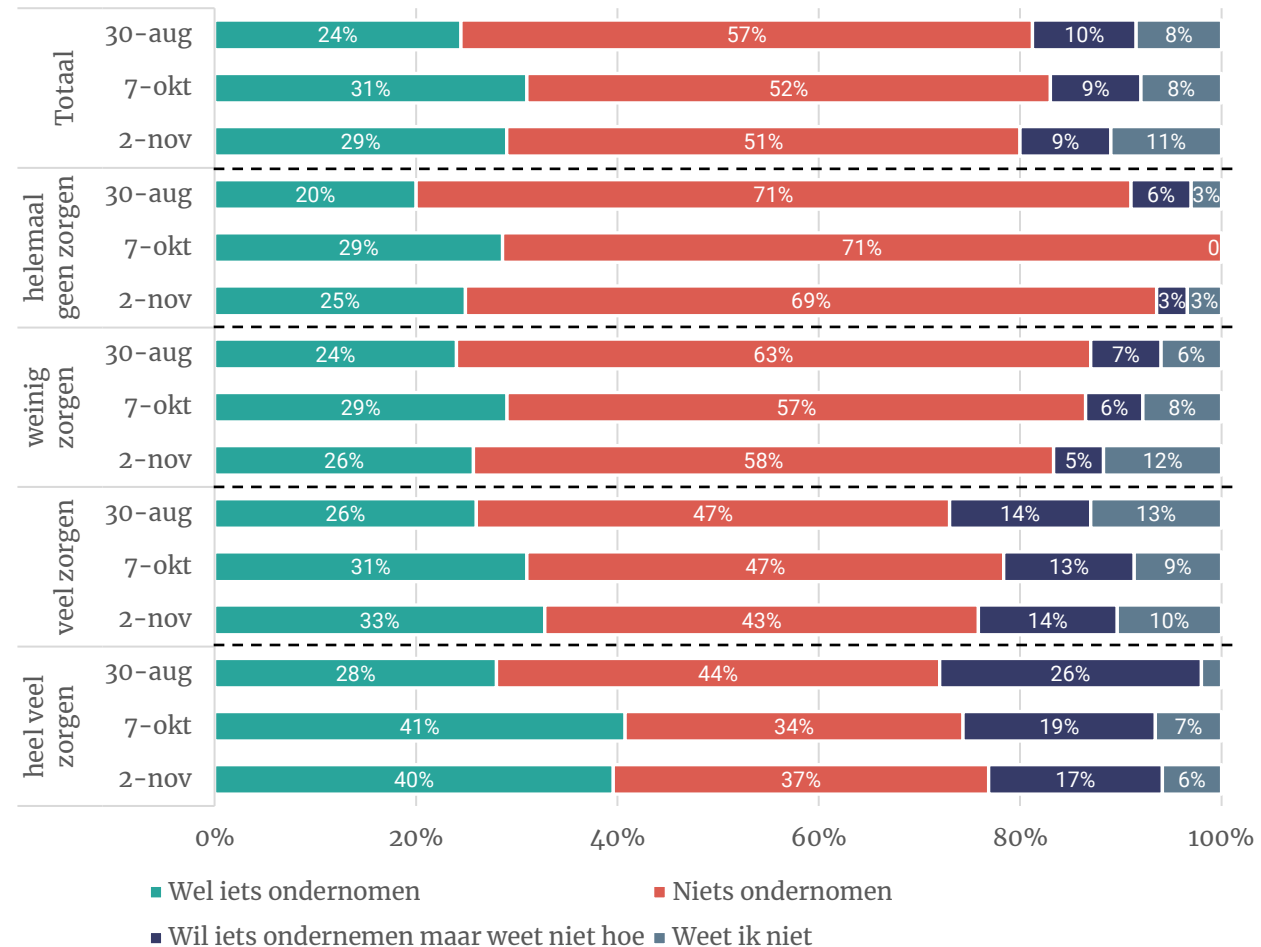
Actie ondernemen naar aanleiding van de situatie in Oekraïne

Aan Nederlanders vroegen we of de situatie in Oekraïne ertoe heeft geleid dat ze iets hebben ondernomen. In totaal hebben drie op de tien (29%) Nederlanders iets ondernomen, een stijging ten opzichte van 30 augustus, maar vergelijkbaar met de vorige meting. Eén op de tien (9%) zegt dat ze wel iets willen ondernemen, maar niet weten hoe.

Mensen die zich veel tot heel veel zorgen maken over de mogelijke gevolgen van de oorlog in Oekraïne, ondernemen vaker iets (resp. 33% en 40%) dan mensen die zich weinig tot geen zorgen maken (resp. 26% en 25%).

- Vooral inwoners uit het oosten van Nederland geven aan wel actie te willen ondernemen, maar niet te weten hoe (13%), significant meer dan inwoners uit het noorden (3%).

Figuur 9. Heeft de situatie in Oekraïne ertoe geleid dat je iets hebt ondernomen?
Basis: Alle Nederlanders n=1.148

Ondernomen acties

We vroegen aan Nederlanders die iets ondernamen (29% van de populatie), wat ze hebben gedaan. Van hen probeerden negen op de tien minder gas te verbruiken en probeert 83 procent het stroomverbruik te verminderen. Dit is toegenomen tussen 26 juli en 7 oktober. Twee op de vijf (43%) probeert minder benzine/diesel te verbruiken. Dit gelijk aan de vorige meting. In de metingen van 26 juli en 30 augustus lag dit percentage hoger, de helft probeerde het verbruik te verminderen.

Ook twee op de vijf (40%) heeft geld gedoneerd voor een doel in of voor Oekraïne. Dit is gelijk aan de meting in augustus en oktober. In juli had nog ruim de helft (55%) van de Nederlanders geld gedoneerd.

Ten opzichte van de meting van oktober is het aandeel dat goederen inzamelde voor Oekraïne gestegen (van 18% naar 24%), hiermee is dit weer op het niveau van de meting van 30 augustus.

Zeven procent heeft vrijwilligerswerk verricht. Dit is gelijk aan de voorgaande meting, maar wel lager dan in de metingen van juli en augustus (beiden 10 procent).

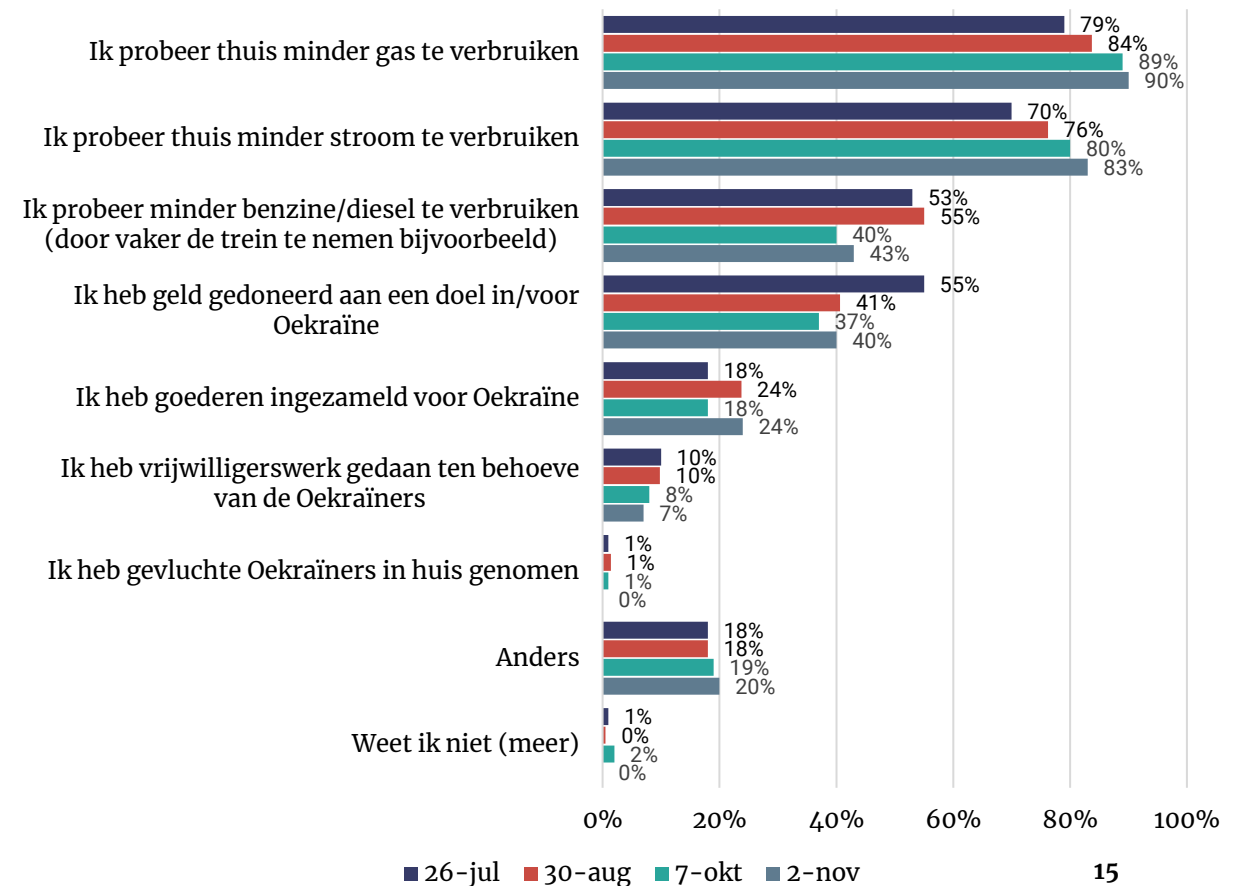
Twee op de tien Nederlanders die actie ondernamen (20%) hebben iets anders ondernomen. De meest genoemde antwoorden zijn: zuiniger en bewuster leven, door besparing op boodschappen en levensmiddelen inslaan.

Ook geven een aantal personen aan dat ze Oekraïense mensen hebben geholpen of zich hebben opgegeven voor opvang van Oekraïense vluchtelingen.

- Bijna een op de zes (15%) inwoners van de drie grote steden die iets hebben ondernomen, heeft vrijwilligerswerk verricht. Significant hoger dan in het zuiden (2%).

Figuur 10. Wat heb je ondernomen?

Basis: Alleen Nederlanders die iets hebben ondernomen, n=303

Informatievoorziening (1)

Nederlanders kregen enkele stellingen voorgelegd met betrekking tot de informatievoorziening omtrent de situatie in Oekraïne. Onderstaande tabel laat het percentage Nederlanders zien dat het (helemaal) eens is met deze stellingen, over de periode februari – november. De resultaten worden op de volgende pagina toegelicht. Betekent dat meer Nederlanders het met de stelling eens zijn

De laatste kolom in de tabel geeft weer of er een significante ontwikkeling is tussen de meting van 7 oktober en 2 november.

- Betekent dat meer Nederlanders het (helemaal) eens zijn met de stelling.
- Betekent dat minder Nederlanders het (helemaal) eens zijn met de stelling.

Tabel 3. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen over de informatievoorziening rondom de situatie in Oekraïne?
% (helemaal) mee eens Basis: Alle Nederlanders n=1.148

	24 feb	10 mrt	5 apr	9 juni	26 jul	30 aug	7 okt	2 nov	Ontwikkeling 7 okt – 2 nov
Vanwege de oorlog in Oekraïne vind ik de manier waarop de Nederlandse overheid zich opstelt tegenover Rusland begrijpelijk. ⁹					60%	58%	67%	62%	
Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over wat ikzelf kan doen in het geval van een ongeluk met nucleaire lading (ongeval in kerncentrale of inzet van een kernwapen) in Oekraïne. ¹¹								53%	
Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over wat ikzelf kan doen in het geval van een ongeluk met nucleaire lading (ongeval in kerncentrale of inzet van een kernwapen) in Nederland. ¹¹								52%	
Ik kan vanuit de informatie die ik krijg en zoek over de situatie in Oekraïne een goed beeld vormen van deze situatie.	53%	61%	58%	52%	44%	43%	51%	46%	
Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen voor Nederland van de oorlog in Oekraïne. ⁹	53%	44%	40%	37%	49%	51%	44%	45%	
Er is zo veel tegenstrijdige informatie over de oorlog in Oekraïne dat ik niet meer weet welke informatie ik moet geloven.	21%	20%	22%	22%	29%	28%	23%	26%	
Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over wat ikzelf kan doen om de negatieve gevolgen van bijvoorbeeld stijgende energieprijzen tegen te gaan. ¹⁰							37%	35%	
Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de oorlog in Oekraïne in Nederland te beperken (bv. op het gebied van veiligheid, economische zekerheden, leveringszekerheid van gas).					25%	22%	39%	31%	
De informatie vanuit de Rijksoverheid informeert mij voldoende over de mogelijke lange termijn effecten van de oorlog in Oekraïne op de verhoudingen in de wereld. ⁸					19%	20%	19%	18%	

Informatievoorziening (2)

Uit tabel 3 wordt duidelijk dat zes op de tien (62%) Nederlanders de manier waarop de Nederlandse overheid zich opstelt tegenover Rusland begrijpelijk vinden. Bijna de helft kan zich, op basis van informatie, een goed beeld vormen van de situatie in Oekraïne (46%). Ook heeft bijna de helft (45%) behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen voor Nederland van de oorlog in Oekraïne.

In de huidige meting zijn twee nieuwe stellingen uitgevraagd. Deze hebben betrekking op de informatiebehoefte onder Nederlanders over wat ze kunnen doen bij een ongeluk met nucleaire lading, dan wel in Nederland of in Oekraïne. Ruim de helft van de Nederlanders wil hier graag meer informatie over, zowel over een ongeluk met nucleaire lading in Oekraïne (53%) als in Nederland (52%).

Uit tabel 3 blijkt dat bij drie aspecten van de informatievoorziening omtrent de situatie in Oekraïne er een afname is van Nederlanders die het er (helemaal) mee eens zijn. Een wat kleiner deel van de Nederlanders vindt, vanwege de oorlog in Oekraïne, de manier waarop de Nederlandse overheid zich opstelt tegenover Rusland begrijpelijk (afgenomen van 67% naar 62%). In de huidige meting is het ook voor een kleiner deel van de Nederlanders duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de oorlog in Oekraïne in Nederland te beperken. Dit is afgenomen van 39 procent naar 31 procent. Daarnaast kan een wat kleiner deel van de Nederlanders, vanuit de informatie die ze krijgen en zoeken over de situatie in Oekraïne, zich een goed beeld vormen van deze situatie, in vergelijking tot de voorgaande meting (afgenomen van 51% naar 46%).

Het is niet zo dat er een dalende trend is in de mate waarin Nederlanders het begrijpelijk vinden hoe de Nederlandse regering zich opstelt tegenover Rusland. Het percentage in de huidige meting ligt namelijk wel hoger dan in de meting van 30 augustus, toen 58 procent het hier (helemaal) mee eens was. Dit geldt ook voor de duidelijkheid over wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de oorlog te beperken. In vergelijking tot de metingen van 26 juli (25%) en 30 augustus (22%) is het voor een groter deel van de Nederlanders duidelijk wat de Rijksoverheid doet. In de metingen van 26 juli en 30 augustus nam het deel van de Nederlanders

Het deel van de Nederlanders dat zich een goed beeld kan vormen van de situatie in Oekraïne wisselt over de metingen. In de periode van 24 februari tot en met 9 juni kon een groter deel zich een goed beeld vormen van de situatie, in vergelijking tot de huidige meting. In de metingen van 26 juli en 30 augustus nam het deel dat zich een goed beeld kon vormen juist weer af.

- Vier op de tien inwoners van het zuiden vinden het niet duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de oorlog in Oekraïne in Nederland te beperken (37%). Dit is significant hoger dan in het oosten (24%).

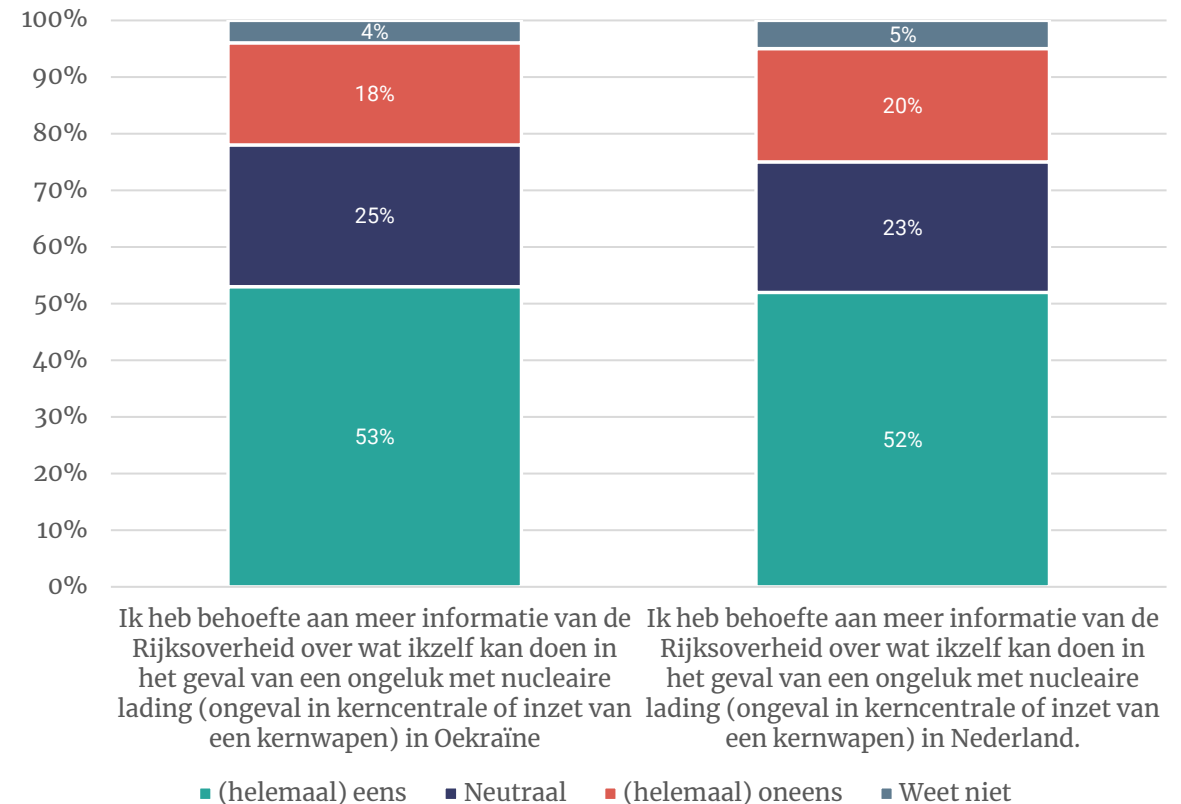

Informatievoorziening (3)

Tijdens de meting van 2 november vroegen we voor het eerst in welke of Nederlanders het eens of oneens waren met betrekking tot de behoefte in informatievoorziening rondom het gebruik van kernwapens in Oekraïne en Nederland.

Beide stellingen laten zien dat de helft van de Nederlanders meer behoefte heeft aan de informatie van de Rijksoverheid in het geval van een ongeluk met een nucleaire lading, ongeacht of dit in Oekraïne of in Nederland is. Een kwart is neutraal en een op de vijf is het (helemaal) oneens met beide stellingen.

Figuur 11. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen over de informatievoorziening rondom de situatie in Oekraïne? Basis: Alle Nederlanders n=1.14,8

Stress of spanning over verschillende onderwerpen

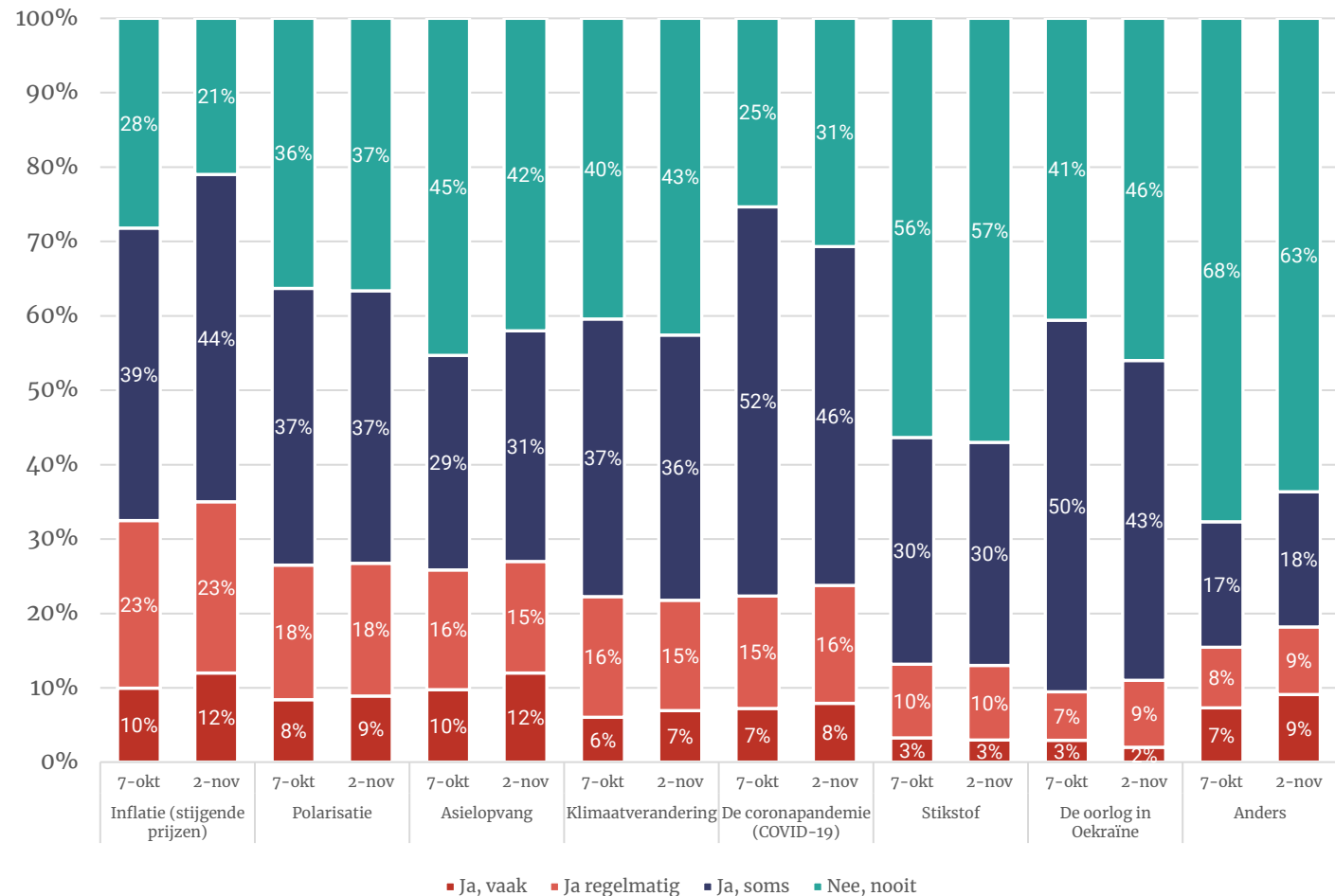
Tijdens de meting van 1 op 2 november vroegen wij voor de twee keer of Nederlanders stress ervaren van verschillende onderwerpen (waaronder de oorlog in Oekraïne) en hoe vaak dit voorkomt.

De inflatie zorgt voor de meeste stress bij Nederlanders: een derde ervaart vaak of regelmatig spanning hierdoor (35%). Ook de thema's asielopvang (27%), polarisatie (27%), COVID-19 (24%) en klimaatverandering (22%) ervaart ruim een kwart tot een op de vijf vaak of regelmatig als stressvol. Een op de tien Nederlanders (11%) ervaart vaak of regelmatig stress van de oorlog in Oekraïne. Vier op de tien Nederlanders (43%) ervaart hier soms stress over. Over de stikstofproblematiek ervaren relatief gezien het kleinste aandeel inwoners stress. Bijna zes op de tien (57%) ervaren hier geen stress van.

Er zijn bij een aantal zaken verschuivingen in de mate waarin inwoners stress ervaren. Wat betreft de inflatie ervaart een iets groter deel van de Nederlanders soms stress (van 39% naar 44%) en een wat kleiner deel nooit stress. Stress om de oorlog in Oekraïne en COVID-19 is licht afgenomen. Het aandeel dat nooit stress ervaart over de oorlog in Oekraïne is toegenomen van 41 naar 46 procent. Het deel dat nooit stress ervaart vanwege COVID-19 is toegenomen van een kwart naar drie op de tien.

- Net iets meer dan een op de vijf inwoners van het oosten (17%) en het zuiden (18%) ervaren regelmatig stress vanwege de coronapandemie. Significant hoger dan het aandeel in het noorden (6%).

Figuur 12. De volgende vraag gaat over stress. Bij stress voel je een bepaalde spanning omdat de situatie waarin je zit veel van je vraagt en/of dat je het gevoel hebt dat je die niet aankunt. Heb je weleens stress over de volgende zaken? Basis: Alle Nederlanders n=1.148

Toelichting voetnoten

1. Tijdens de tweede meting van 10 maart is het gevolg *‘stijgende prijzen van levensmiddelen’*. Tijdens de vierde meting van 9 juni is hier *‘verder’* nog aan toegevoegd.
2. Tijdens de tweede meting van 10 maart is het gevolg *‘stijgende benzineprijzen’*. Tijdens de vierde meting van 9 juni is hier *‘verder stijgende brandstofprijzen’* van gemaakt.
3. Tijdens de tweede meting van 10 maart is het gevolg *‘cyberdreiging’* toegevoegd.
4. Tijdens de tweede meting van 10 maart is het gevolg *‘stijgende gasprijzen’* gewijzigd tot *‘stijgende gas- en energieprijzen’*. Tijdens de vierde meting van 9 juni is hier *‘verder’* nog aan toegevoegd.
5. Tijdens de vijfde meting van 26 juli zijn de gevolgen *‘toenemende maatschappelijke spanningen’*, *‘verder stijgend woningtekort’* en *‘toename in het aantal mensen dat in armoede leeft’* toegevoegd.
6. Tijdens de achtste meting van 2 november zijn de gevolgen *‘tekort aan olie en olieproducenten (bijvoorbeeld diesel)’*, *‘het gebruik van een kernwapen in Oekraïne’* en *‘het gebruik van een kernwapen tegen Nederland’* toegevoegd.
7. Tijdens de achtste meting van 2 november is het gevolg *‘nucleaire dreiging’* gewijzigd naar *‘Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bijvoorbeeld kerncentrale)’*.
8. Tijdens de vijfde meting van 26 jullie is de stelling *‘De informatie vanuit de Rijksoverheid informeert mij voldoende over de mogelijke lange termijn effecten van de oorlog in Oekraïne op de verhoudingen in de wereld’* voor het eerst uitgevraagd.
9. De stellingen *‘Vanwege de oorlog in Oekraïne vind ik de manier waarop de Nederlandse overheid zich opstelt tegenover Rusland begrijpelijk’* en *‘Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de oorlog in Oekraïne in Nederland te beperken (bv. op het gebied van veiligheid, hoge energieprijzen, economische zekerheden, leveringszekerheid van gas)’* zijn voor het eerst uitgevraagd tijdens de vijfde meting van 26 juli. Daarnaast is tijdens de zevende meting op 7 oktober de bewoording van de stellingen gewijzigd; *‘de situatie in Oekraïne’* is vervangen door *‘de oorlog in Oekraïne’*.
10. Tijdens de zevende meting van 7 oktober is de stelling *‘Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over wat ikzelf kan doen om de negatieve gevolgen van bijvoorbeeld stijgende energieprijzen tegen te gaan’* voor het eerst uitgevraagd.
11. Tijdens de achtste meting van 2 november zijn de stellingen *‘ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over wat ikzelf kan doen in het geval van een ongeluk met nucleaire lading (ongeval in kerncentrale of inzet van een kernwapen) in Oekraïne’* en *‘Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over wat ikzelf kan doen in het geval van een ongeluk met nucleaire lading (ongeval in kerncentrale of inzet van een kernwapen) in Nederland’* voor het eerst toegevoegd.

Bijlage Tabel 1-stelling 1

	Desinformatie en nepnieuws							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	76%	75%	73%	76%	76%	71%	71%	77%
Enigszins waarschijnlijk	15%	15%	15%	16%	17%	19%	19%	16%
(zeer) Onwaarschijnlijk	6%	7%	7%	4%	3%	7%	7%	5%
Weet ik niet/geen mening	3%	2%	4%	4%	4%	3%	3%	2%

Bijlage Tabel 1-stelling 2

	Uitval van vitale processen							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	17%	21%	23%	33%	22%	25%	28%	25%
Enigszins waarschijnlijk	27%	31%	29%	30%	30%	29%	37%	28%
(zeer) Onwaarschijnlijk	53%	46%	46%	33%	44%	42%	33%	45%
Weet ik niet/geen mening	2%	2%	2%	3%	3%	4%	2%	2%

Bijlage Tabel 1-stelling 3

	Extra toestroom van vluchtelingen							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	83%	95%	95%	85%	88%	88%	88%	90%
Enigszins waarschijnlijk	15%	3%	3%	11%	9%	9%	10%	8%
(zeer) Onwaarschijnlijk	1%	1%	1%	2%	2%	2%	2%	1%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	0%	2%	1%	1%	0%	0%

Bijlage Tabel 1-stelling 4

	Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2 nov
(zeer) Waarschijnlijk	83%	83%	75%	66%	68%	69%	76%	74%
Enigszins waarschijnlijk	12%	12%	17%	21%	20%	20%	15%	17%
(zeer) Onwaarschijnlijk	3%	2%	4%	5%	6%	5%	4%	5%
Weet ik niet/geen mening	3%	3%	3%	7%	6%	6%	4%	4%

Bijlage Tabel 1-stelling 5

	Cyberaanvallen*						
	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	74%	70%	66%	61%	59%	64%	67%
Enigszins waarschijnlijk	20%	21%	24%	27%	28%	25%	24%
(zeer) Onwaarschijnlijk	3%	6%	6%	8%	8%	9%	6%
Weet ik niet/geen mening	2%	3%	4%	5%	5%	2%	3%

* Deze stelling is voor het eerst in de tweede meting (10 maart) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 6

	Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bv. een kerncentrale)*						
	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	47%	38%	34%	34%	47%	55%	51%
Enigszins waarschijnlijk	37%	38%	36%	39%	32%	31%	34%
(zeer) Onwaarschijnlijk	13%	22%	26%	24%	16%	13%	12%
Weet ik niet/geen mening	2%	2%	4%	3%	5%	2%	3%

* Deze stelling is voor het eerst in de tweede meting (10 maart) uitgevraagd. Tijdens de meting van 2 november is deze stelling gewijzigd van 'nucleaire dreiging' naar 'een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bv. een kerncentrale)'.

Bijlage Tabel 1-stelling 7

	Toenemende maatschappelijke spanningen*			
	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	72%	79%	79%	79%
Enigszins waarschijnlijk	21%	14%	16%	16%
(zeer) Onwaarschijnlijk	5%	5%	4%	4%
Weet ik niet/geen mening	2%	1%	1%	1%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 8

	Toename in het aantal mensen dat in armoede leeft*			
	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	75%	84%	86%	82%
Enigszins waarschijnlijk	18%	11%	11%	14%
(zeer) Onwaarschijnlijk	4%	4%	2%	3%
Weet ik niet/geen mening	2%	1%	1%	1%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 9

	Verder stijgende brandstofprijzen*						
	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	96%	92%	91%	88%	89%	86%	87%
Enigszins waarschijnlijk	2%	5%	7%	9%	8%	11%	10%
(zeer) Onwaarschijnlijk	0%	1%	1%	1%	2%	2%	1%
Weet ik niet/geen mening	2%	1%	2%	1%	1%	1%	1%

* Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de tweede meting (10 maart). Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stellingen. In vierde meting (9 juni) is de formulering veranderd in brandstofprijzen (was: benzineprijzen).

Bijlage Tabel 1-stelling 10

	Verder stijgende gas- en energieprijzen*							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	94%	97%	94%	91%	92%	93%	91%	89%
Enigszins waarschijnlijk	4%	1%	4%	7%	7%	4%	7%	10%
(zeer) Onwaarschijnlijk	0%	0%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Weet ik niet/geen mening	2%	2%	1%	2%	1%	2%	1%	1%

* Tijdens de 2 meting (10 maart) is hier 'energie' aan toegevoegd. Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stelling.

Bijlage Tabel 1-stelling 11

	Verder stijgende prijzen van levensmiddelen*						
	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	93%	92%	87%	88%	90%	91%	91%
Enigszins waarschijnlijk	4%	7%	10%	11%	6%	7%	8%
(zeer) Onwaarschijnlijk	1%	1%	1%	1%	2%	1%	1%
Weet ik niet/geen mening	2%	0%	2%	1%	1%	1%	1%

*Dit gevolg is voor het eerst tijdens de tweede meting (10 maart uitgevraagd). Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stellingen.

Bijlage Tabel 1-stelling 12

	Verder stijgend woningtekort*			
	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	69%	73%	63%	70%
Enigszins waarschijnlijk	20%	17%	21%	16%
(zeer) Onwaarschijnlijk	8%	8%	14%	11%
Weet ik niet/geen mening	3%	2%	2%	3%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 13

	Tekort aan gas							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	75%	69%	71%	64%	74%	75%	75%	72%
Enigszins waarschijnlijk	19%	23%	19%	24%	19%	17%	18%	20%
(zeer) Onwaarschijnlijk	5%	7%	8%	10%	6%	5%	6%	8%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	2%	2%	1%	2%	1%	1%

Bijlage Tabel 1-stelling 14

	Tekort aan levensmiddelen							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	31%	45%	54%	46%	49%	53%	53%	52%
Enigszins waarschijnlijk	30%	34%	30%	34%	32%	29%	30%	32%
(zeer) Onwaarschijnlijk	38%	20%	15%	18%	18%	15%	16%	15%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	0%	2%	1%	2%	1%	1%

Bijlage Tabel 1-stelling 15

	Tekort aan olie en olieproducten (bijvoorbeeld diesel)*
	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	76%
Enigszins waarschijnlijk	17%
(zeer) Onwaarschijnlijk	5%
Weet ik niet/geen mening	2%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 16

	Het gebruik van een kernwapen in Oekraïne*
	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	37%
Enigszins waarschijnlijk	35%
(zeer) Onwaarschijnlijk	23%
Weet ik niet/geen mening	4%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 17

	Het gebruik van een kernwapen tegen Nederland*
	2-nov
(zeer) Waarschijnlijk	12%
Enigszins waarschijnlijk	24%
(zeer) Onwaarschijnlijk	60%
Weet ik niet/geen mening	3%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 1

	Desinformatie en nepnieuws							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	20%	18%	20%	16%	15%	15%	15%	13%
Aanzienlijk	25%	25%	23%	26%	24%	22%	24%	19%
Ernstig	27%	30%	28%	29%	30%	31%	32%	34%
Zeer ernstig	20%	21%	22%	21%	22%	23%	23%	25%
Catastrofaal	5%	5%	5%	5%	6%	6%	4%	6%
Weet ik niet/geen mening	4%	1%	3%	4%	3%	4%	2%	2%

Bijlage Tabel 2-stelling 2

	Uitval van vitale processen							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	18%	9%	12%	8%	13%	11%	8%	6%
Aanzienlijk	9%	8%	8%	12%	10%	9%	9%	9%
Ernstig	14%	16%	15%	20%	16%	17%	17%	19%
Zeer ernstig	28%	32%	34%	31%	30%	31%	32%	33%
Catastrofaal	29%	33%	31%	26%	29%	30%	33%	33%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	1%	3%	2%	1%	1%	1%

Bijlage Tabel 2-stelling 3

	Extra toestroom van vluchtelingen							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	24%	20%	16%	13%	12%	11%	11%	8%
Aanzienlijk	31%	31%	31%	30%	26%	24%	27%	24%
Ernstig	23%	24%	23%	23%	24%	23%	25%	31%
Zeer ernstig	15%	17%	21%	21%	24%	25%	26%	25%
Catastrofaal	7%	6%	8%	9%	13%	16%	10%	12%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	1%	3%	1%	1%	1%	1%

Bijlage Tabel 2-stelling 4

	Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	9%	8%	11%	10%	10%	10%	7%	7%
Aanzienlijk	26%	26%	26%	25%	26%	21%	22%	23%
Ernstig	35%	34%	34%	32%	32%	33%	34%	34%
Zeer ernstig	21%	24%	21%	21%	20%	22%	26%	28%
Catastrofaal	4%	5%	5%	5%	5%	8%	7%	6%
Weet ik niet/geen mening	4%	3%	4%	7%	6%	6%	4%	3%

Bijlage Tabel 2-stelling 5

	Cyberaanvallen*						
	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	9%	10%	8%	13%	11%	9%	6%
Aanzienlijk	19%	18%	22%	20%	20%	21%	20%
Ernstig	31%	32%	31%	30%	30%	31%	32%
Zeer ernstig	32%	28%	27%	26%	26%	27%	31%
Catastrofaal	8%	10%	8%	7%	9%	9%	9%
Weet ik niet/geen mening	1%	2%	4%	4%	4%	3%	2%

* Deze stelling is voor het eerst in de tweede meting (10 maart) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 6

	Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bijvoorbeeld kerncentrale)						
	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	10%	14%	12%	16%	11%	9%	12%
Aanzienlijk	10%	13%	15%	14%	14%	13%	12%
Ernstig	18%	16%	18%	20%	20%	22%	24%
Zeer ernstig	28%	26%	25%	24%	27%	28%	30%
Catastrofaal	33%	29%	25%	22%	24%	27%	19%
Weet ik niet/geen mening	2%	2%	4%	4%	4%	1%	3%

* Deze stelling is voor het eerst in de tweede meting (10 maart) uitgevraagd. Tijdens de meting van 2 november is deze stelling gewijzigd van 'nucleaire dreiging' naar 'een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bv. een kerncentrale)'.

Bijlage Tabel 1-stelling 7

	Toenemende maatschappelijke spanningen*			
	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	9%	6%	5%	5%
Aanzienlijk	22%	16%	18%	18%
Ernstig	32%	30%	32%	32%
Zeer ernstig	27%	34%	34%	37%
Catastrofaal	9%	11%	10%	7%
Weet ik niet/geen mening	1%	2%	1%	1%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 8

	Toename in het aantal mensen dat in armoede leeft*			
	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	7%	5%	5%	3%
Aanzienlijk	20%	16%	17%	17%
Ernstig	32%	27%	28%	30%
Zeer ernstig	30%	36%	38%	38%
Catastrofaal	11%	15%	12%	11%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	1%	1%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 9

	Verder stijgende brandstofprijzen**						
	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	6%	8%	4%	6%	4%	6%	5%
Aanzienlijk	22%	27%	22%	23%	19%	20%	22%
Ernstig	32%	34%	30%	32%	32%	35%	35%
Zeer ernstig	30%	24%	32%	30%	33%	33%	31%
Catastrofaal	9%	6%	9%	8%	11%	6%	6%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	3%	1%	1%	1%	0%

* Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de tweede meting (10 maart). Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stellingen. In vierde meting (9 juni) is de formulering veranderd in brandstofprijzen (was: benzineprijzen).

Bijlage Tabel 2-stelling 10

	Verder stijgende gas- en energieprijzen*							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	3%	3%	3%	3%	4%	3%	2%	3%
Aanzienlijk	20%	17%	21%	20%	18%	13%	16%	16%
Ernstig	31%	31%	34%	30%	29%	28%	26%	33%
Zeer ernstig	34%	36%	32%	35%	37%	38%	43%	38%
Catastrofaal	12%	13%	10%	9%	11%	18%	12%	10%
Weet ik niet/geen mening	0%	1%	0%	3%	1%	1%	0%	0%

* Tijdens de 2 meting (10 maart) is hier 'energie' aan toegevoegd. Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stelling.

Bijlage Tabel 2-stelling 11

	Verder stijgende prijzen van levensmiddelen*						
	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	6%	6%	4%	5%	3%	2%	3%
Aanzienlijk	20%	22%	21%	21%	17%	17%	17%
Ernstig	34%	32%	32%	30%	28%	32%	34%
Zeer ernstig	30%	32%	32%	33%	38%	39%	37%
Catastrofaal	10%	7%	8%	10%	13%	9%	9%
Weet ik niet/geen mening	1%	0%	3%	1%	1%	0%	0%

*Dit gevolg is voor het eerst tijdens de tweede meting (10 maart uitgevraagd). Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stellingen.

Bijlage Tabel 2-stelling 12

	Verder stijgend woningtekort*			
	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	10%	8%	10%	8%
Aanzienlijk	21%	16%	18%	19%
Ernstig	26%	26%	29%	32%
Zeer ernstig	29%	34%	33%	30%
Catastrofaal	12%	16%	8%	10%
Weet ik niet/geen mening	2%	1%	1%	1%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 13

	Tekort aan gas							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	5%	9%	8%	9%	9%	6%	6%	8%
Aanzienlijk	17%	18%	21%	20%	18%	18%	18%	19%
Ernstig	31%	33%	31%	33%	31%	29%	32%	35%
Zeer ernstig	34%	30%	31%	28%	32%	33%	33%	30%
Catastrofaal	13%	9%	8%	8%	9%	14%	10%	7%
Weet ik niet/geen mening	0%	1%	1%	3%	1%	1%	1%	1%

Bijlage Tabel 2-stelling 14

	Tekort aan levensmiddelen							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
Beperkt	22%	11%	12%	10%	11%	9%	8%	6%
Aanzienlijk	18%	17%	20%	20%	18%	17%	16%	18%
Ernstig	24%	29%	28%	29%	26%	26%	27%	30%
Zeer ernstig	25%	30%	29%	28%	32%	32%	35%	35%
Catastrofaal	10%	12%	11%	11%	11%	14%	13%	10%
Weet ik niet/geen mening	2%	1%	0%	3%	1%	1%	1%	0%

Bijlage Tabel 2-stelling 15

	Tekort aan olie en olieproducten (bv. diesel)*
	2-nov
Beperkt	5%
Aanzienlijk	21%
Ernstig	37%
Zeer ernstig	30%
Catastrofaal	7%
Weet ik niet/geen mening	0%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 16

	Het gebruik van een kernwapen in Oekraïne*
	2-nov
Beperkt	10%
Aanzienlijk	12%
Ernstig	21%
Zeer ernstig	28%
Catastrofaal	26%
Weet ik niet/geen mening	2%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 17

	Het gebruik van een kernwapen tegen Nederland*
	2-nov
Beperkt	9%
Aanzienlijk	5%
Ernstig	8%
Zeer ernstig	15%
Catastrofaal	61%
Weet ik niet/geen mening	2%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 3-stelling 1

	Ik kan vanuit de informatie die ik krijg en zoek over de situatie in Oekraïne een goed beeld vormen van deze situatie							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(helemaal) mee eens	53%	61%	58%	52%	44%	43%	51%	46%
neutraal	31%	26%	27%	33%	36%	33%	30%	35%
(helemaal) mee oneens	14%	10%	13%	10%	16%	17%	14%	15%
weet niet/ geen mening	3%	2%	2%	5%	4%	6%	5%	4%

Bijlage Tabel 3-stelling 2

	Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen voor Nederland van de situatie in Oekraïne							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(helemaal) mee eens	53%	44%	40%	37%	49%	51%	44%	45%
neutraal	30%	32%	37%	34%	27%	25%	28%	29%
(helemaal) mee oneens	16%	22%	21%	25%	21%	20%	24%	23%
weet niet/ geen mening	1%	2%	2%	4%	3%	4%	4%	3%

Bijlage Tabel 3-stelling 3

	Er is zo veel tegenstrijdige informatie over de situatie in Oekraïne dat ik niet meer weet welke informatie ik moet geloven							
	24-feb	10-mrt	5-apr	9-jun	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(helemaal) mee eens	21%	20%	22%	22%	29%	28%	23%	26%
neutraal	29%	28%	29%	27%	27%	28%	26%	26%
(helemaal) mee oneens	48%	49%	47%	47%	39%	39%	47%	44%
weet niet/ geen mening	2%	3%	2%	4%	5%	5%	4%	4%

Bijlage Tabel 3-stelling 3

	Vanwege de oorlog in Oekraïne vind ik de manier waarop de Nederlandse overheid zich opstelt tegenover Rusland begrijpelijk*			
	26-jul	30-aug	7-okt**	2-nov
(helemaal) mee eens	60%	58%	67%	62%
neutraal	20%	20%	18%	20%
(helemaal) mee oneens	13%	15%	11%	14%
weet niet/ geen mening	6%	7%	4%	5%

*Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de meting van 26 juli. Tijdens de meting van 7 oktober is de vraagstelling gewijzigd. 'De situatie in Oekraïne' is vervangen door 'de oorlog in Oekraïne'.

Bijlage Tabel 3-stelling 4

	Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de situatie in Oekraïne in Nederland te beperken (bv. op het gebied van veiligheid, economische zekerheden, leveringszekerheid van gas)			
	26-jul	30-aug	7-okt*	2-nov
(helemaal) mee eens	25%	22%	39%	31%
neutraal	29%	26%	28%	30%
(helemaal) mee oneens	42%	47%	30%	35%
weet niet/ geen mening	5%	5%	3%	4%

*Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de meting van 26 juli. Tijdens de meting van 7 oktober is de vraagstelling gewijzigd. 'De situatie in Oekraïne' is vervangen door 'de oorlog in Oekraïne'.

Bijlage Tabel 3-stelling 5

	De informatie vanuit de Rijksoverheid informeert mij voldoende over de mogelijke lange termijn effecten van de oorlog in Oekraïne op de verhoudingen in de wereld*			
	26-jul	30-aug	7-okt	2-nov
(helemaal) mee eens	19%	20%	19%	18%
neutraal	27%	29%	33%	33%
(helemaal) mee oneens	46%	42%	41%	42%
weet niet/ geen mening	8%	8%	7%	7%

*Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de meting van 26 juli

Bijlage Tabel 3-stelling 6

	Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over wat ikzelf kan doen om de negatieve gevolgen van bijvoorbeeld stijgende energieprijzen tegen te gaan.	
	7-okt	2-nov
(helemaal) mee eens	37%	35%
neutraal	29%	30%
(helemaal) mee oneens	30%	31%
weet niet/ geen mening	4%	4%

*Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de meting van 7 oktober

Bijlage Tabel 3-stelling 7

	Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over wat ikzelf kan doen in het geval van een ongeluk met nucleaire lading (ongeval in kerncentrale of inzet van een kernwapen) in Oekraïne*
	2-nov
(helemaal) mee eens	53%
neutraal	25%
(helemaal) mee oneens	18%
weet niet/ geen mening	4%

*Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de meting van 2 november

Bijlage Tabel 3-stelling 8

	Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over wat ikzelf kan doen in het geval van een ongeluk met nucleaire lading (ongeval in kerncentrale of inzet van een kernwapen) in Nederland.
	2-nov
(helemaal) mee eens	52%
neutraal	23%
(helemaal) mee oneens	20%
weet niet/ geen mening	5%

*Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de meting van 2 november

I&O Research

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KvK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl